

Павло Чеботарьов

студент 4 курсу центру заочної та вечірньої форм навчання,
Одеський національний економічний університет, м. Одеса
Науковий керівник: д.е.н., професор Марина Слатвінська

НЕОБХІДНІСТЬ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ТА ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ СТЯГНЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОГО ПОДАТКУ

Актуальність та сутність екологічного податку полягає в тому, що охорона навколишнього середовища є однією з головних цінностей країн Європи, на приєднання до яких зараз і націлена політика євроінтеграції України. В свою чергу євроінтеграція вимагає певних змін податкової системи, які повинні будуть наблизити нашу державу до рівня розвитку країн Європейського союзу. Саме питання екологічного оподаткування та дещо низька ефективність його в Україні на сьогодні змушують приділяти цьому все більшу увагу, обумовлюють актуальність цієї теми.

Екологічний податок являє собою обов'язковий платіж, який сплачується з фактичних об'ємів різноманітних викидів, скидань, та розміщення відходів в навколишньому середовищі. Екологічне оподаткування є майже в кожній країні світу, незалежно від його форми. Основоположником теорії екологічного оподаткування є А. Пігу [1]. Європейська комісія визначає екологічні податки як усі податки, база стягнення яких чинить специфічний негативний вплив на навколишнє середовище [2]. Цей податок сплачують особи, які здійснюють такі види діяльності:

- викиди забруднюючих речовин до атмосферного повітря стаціонарними джерелами забруднення. Однак відносно викидів вуглекислого газу цей податок сплачується лише коли об'єм перевищує 500 тон на рік. Відносно інших забруднювачів таких лімітів немає;

- скидання забруднюючих речовин безпосередньо у водні об'єкти;
- розміщення відходів. Виключення – розміщення окремих видів відходів на власних територіях суб'єктів господарювання як вторинної сировини;

- утворення радіоактивних відходів (включаючи вже накоплені), а також їх тимчасове зберігання у виробників понад строків ліцензійного зберігання.

Викиди вуглекислого газу та інших забруднювачів, скидання у воду та розміщення відходів – найбільш розповсюджені випадки сплати екологічного податку.

Платниками податку можуть бути всі суб'єкти господарювання, починаючи з підприємств, фізичних осіб – підприємців, представництв – нерезидентів та закінчуючи бюджетними установами.

Причинами виникнення проблемних аспектів в екологічній сфері є забруднюючі фактори. Наприклад для отримання 500 тон викидів CO² потрібно спалити приблизно 260 тис. м³ природного газу, або 170 тон вугілля. Вся ця діяльність має поганий вплив на навколишнє середовище та на екологічну

безпеку. Нещодавно прем'єр міністр України заявив про те, що кількість податків на забруднення навколишнього середовища повинна зростати й ця позиція є однією з основних серед питань податкової політики влади на ближчі роки.

Проблематика екологічного оподаткування є гострою та актуальною для України вже багато років. Екологічне оподаткування являє собою процес встановлення та стягнення екологічних податків, у відповідності до визначених чинним законодавством бази оподаткування, ставок, об'єктів, платників, а також від порядку сплати й ступеня впливу на рівень навантаження на навколишнє природне середовище, нераціональне використання природних ресурсів тощо [3, с. 12]. Й саме це питання давно турбує як професійну екологічну спільноту, так і, зокрема, кожного свідомого громадянина держави, адже впливає на якість життя. Наразі здійснюється удосконалення екологічної політики країни, яке зумовлене як внутрішніми проблемами країни, так і зовнішніми зобов'язаннями [4, с. 13].

В цивілізованих державах екологічний податок стягують з підприємств, що забруднюють навколишнє середовище. Це, здебільшого, підприємства хімічної та металургійної спрямованості. Отримані таким чином кошти йдуть на вирішення екологічних проблем, а саме: будівництво очисних споруд для води, повітря, впровадження безпечної утилізації відходів, збереження та розвиток заповідників.

Наслідки для України визначаються тим, що в нашій державі розподіл є розписаним на законодавчому рівні, але з певними особливостями. За даними Державної податкової служби, екологічний податок в нашій державі справляється в наступних пропорціях: за викиди з стаціонарних джерел забруднення стягується податок двох видів:

– якщо джерело CO₂, то податок перераховується до держбюджету в повному розмірі;

– якщо інші види забруднюючих речовин, то 45% до загального фонду держбюджету, й 55% до спеціального фонду місцевого бюджету.

Тобто 45% йде до держбюджету, а 55% розподіляють в бюджети місцевого рівня, де вони поділяються у співвідношенні 30% та 25% до обласного та місцевих бюджетів відповідно. суми надходжень від екологічного податку в країні загалом сягають мільярдів гривень. І це вагомий фінансовий ресурс, який необхідно ефективно розподіли та використати.

Нажаль найчастіше гроші «розмиваються» та йдуть не на вирішення напряму екологічних проблем, а, наприклад, на ремонт мережі каналізації, або інших комунальних об'єктів. Ремонт каналізації це звичайно добре, але цим повинні займатись місцеві бюджети. Отже питання ефективності розподілу цих коштів актуалізується, особливо з огляду на виклики сьогодення. Адже витрачання коштів має здійснюватися відповідно до продуманої, раціональної стратегії.

Не зважаючи на виникаючі складнощі, відзначаючи планомірний перехід до комплексного використання інструментів екологічного менеджменту та

позитивні результати проведення реформ екологічних податків, необхідно вказати на такі основні тенденції та принципи їх реалізації в більшості країн:

- використання принципу «хто забруднює – той платить»;
- широке застосування податків на використанні сировину та енергію;
- введення обов'язкових платежів на екологічно шкідливу продукцію;
- податкові реформи націлені на зміщення акцентів з податків на працю й капітал до податків на споживання природних ресурсів;
- здійснюється перехід на низьковуглецеву, енергетично ефективну економіку;
- широке використання екологічних субсидій та фінансових стимулів в екологічному менеджменті [5].

Слід зазначити, що екологічні податки сприяють вирішенню не тільки проблем в екологічній сфері, а й в демографічній, економічній та соціальній сферах. Екологічні податки є ефективним інструментом економічної політики та використовуються для боротьби з забрудненням природного середовища. З точки зору концепції сталого розвитку, використовуючи економічні механізми у природоохоронній діяльності ми сприяємо розвитку інноваційних технологій, змушуємо забруднювачів навколишнього середовища використовувати більш чисті технології з точки зору екологічної безпеки, або взагалі створювати новітні технології, тим самим розвиваючи науково-технічну та економічну думку, при цьому не зашкоджуючи довкіллю. Тобто з думкою про наступні покоління.

Список використаних джерел

1. Pigou A. C. The economics of Welfare: Volume 1. New York, 2005. 412p.
2. Хто сплачує екологічний податок Державна податкова служба України: URL <https://od.tax.gov.ua/media-ark/news-ark/print-400713.html> (дата звернення: 2.04.2023)
3. Новицька Н. В. Екологічне оподаткування в Україні: стан та перспективи розвитку: дис. канд. екон. наук: 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит. Ірпінь, 2016. 274 с.
4. Канонішена-Коваленко К. Екологічний податок від А до Я. Київ: Фондація «Відкрите Суспільство», 2017. 108 с. URL: http://osf.org.ua/data/blog_dwnl/Ecology_Tax_from_A_to_Z.pdf (дата звернення: 02.04.2023).
5. Свиноус І. В., Слободенюк О. І., Присяжнюк Н. М., Гаврик О. Ю., Осадчий М. С. Екологічне оподаткування: світовий досвід та виклики для України. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021. № 15. С. 19-24. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/15_2021/5.pdf (дата звернення: 02.04.2023).